

הצגה!

זהירות!

מחזה "מכירת יוסף" והשלכותיו החמורות / פרשה היסטורית

א. יוספון

פורים תרע"ה, זכור לדראון עולם בתולדותיה של ירושלים, כיום מר ונמהר, אשר הביא בעקבותיו שכול ומות במספר בתיים. היתה זו תוצאה של אותה "הצגה" שנאסרה לאחר מכן, על ידי גדולי ישראל. ששה קברים טריים רעננים נכרו. בששה בתיים בירושלים ישבו ימי אבל ושבעה, לאותם אשר הציגו את שבטייה מוכרים את אחיהם יוסף. הרגשה רודפת אפפה את ירושלים, שלא יד המקרה פגעה באותה קבוצה באופן אקראי. אין מקרה בעולם. תחושה חזקה ידעה לספר שיש קשר בין המקרים הטרגיים הללו, שהיתה זו יד ההשגחה. מוסר השכל, לדורות

לכביכול "סתם" אנשים רגילים, עפ"ל. היהדות הנאמנה יצאה חוצץ נגד מגמה זו, בידעה שקדושתם וגדלותם של השבטים הקדושים, אינם בני השגה לבני אנוש יושבי חושך וצלמות. ואם הראשונים כבני אדם, הללו כחמורי גרם. כי לא מחשבותיכם מחשבותי ולא דרכיכם דרכי.

■ ■ ■

לקראת פורים תרע"ה החליטו קבוצת בחורים צעירים, להעלות מחזה והצגה על מכירת יוסף. במרץ רב החלו לתור אחר אנשים בעלי כשרון דרמטי ויכולת משחק, ובחרו לפני פורים כבר החלו לעשות חזרות, לאותו מחזה כסילים. החומר תורגם לשפת האידיש, התחרזו בחרוזים וניגונים.

ימי המשכילים וגרורותיהם, מקום מיוחד נקבע לפרשת "מכירת יוסף". מקרה זה שבו אחים מוכרים את אחיהם לעבדות, בדידותו בניכר ובשכי, עד שנהפך למשנה למלך, עורר את דמיונם ושילב את רגשותיהם והזיותיהם, של אותם אלו שראו בתנ"ך ספר סיפורים מקורי, כספרות מופת יפה, רח"ל.

ריחוקם מהיהדות השורשית, הביאם לחשוב מחשבות און על אותם קדושי עליון, ויעליבו במלאכי אלקים, דימו בליבם את התורה שנמסרה משמים, לפי הלך מחשבותם הכחב. לא היתה זו מחשבה מעוותת בלבד. זה שמש בידם כקדושים לחפור בו, לצנן, להפוך קדושי עליון, מלאכי אלקים,

הצגה סרת טעם זו, נשאה עימה טעם לוואי, בטעם של לא עוד, עוד לא ישמע בהרי יהודה ובחוצות ירושלים. מה שליוה את הזכרון מאותה מחזה, היה זכרון הנופלים, זכרון הללויות.

■ ■ ■

חלפו מספר שנים, ואיש לא העיז ולא ההיך, לחזור שנית על אותה הצגה "מצליחה". זכרון הנסיון הקודם רבץ כצל מעיב ומחמיר סבר, מזהיר, מתריע, מאיים. עד שבא עמלק חדש לקפוץ לאמבטיה רותחת זו. כאותו פורץ גדר ישכנו נחש, בונה העיר יריחו, חיאל בית האלי שבאבירים בכורו יסדה ובשגוב צעירו הציב דלתיה.

ואז, גדולי ירושלים יצאו במודעות תוכחה: "הבית חרב ואתם משתעשעים?", "להקהיל קהילות בצום ומספר, על התועבה הגדולה שנעשית בקרתא ירושלים". בעיתון חבצלת

כל השחקנים לבשו בגדי ערבים, כרוז בלבוש קוואס רוסי היה המנחה, והוא שהביא קטעי קישור בין ההכלים. במהלך הדברים מתואר יוסף, שבא אל קבר אמו בבית לחם, שם ביכה על גורלו המר. את קברה של אמו רחל, ואת הכיפה העגולה הידועה שנות דור כ"קבר רחל אמנו", החליפו כתפאורה מרהיבה ומשוכללת, בשולחן הפוך מכוסה בבד לבן, ומתחתיו הסתתר בחור אוילי, כמי שהביא דברי ניהומין מאמו, כמו שעולין מן הקבר...

באותו יום הפורים, שרר מזג אויר אביבי בירושלים, ובבתי מחסה ב"דייטשער פלאץ" חפרו כור, ובו השליכו את "יוסף" במהלך המחזה. בני ירושלים לא היו רגילים כל כך, במחזות והצגות, כי על כן לא התפלאו כשנתבקשו להביא עימם כסא לשבת בשעה ההצגה המרגשת. מאות כרטיסים נמכרו במחיר גרוש האחד, וכמובן, "כל ההכנסות קודש למוסדות הצדקה שבעיר", (זו לא המצאה חדשה...).

■ ■ ■

"הצלחתם" של המארגנים היתה למעלה מן המשווער. אנשים תמימים שלא ידעו במה המדובר ולא הבינו את העיוות וחומרת העניין, ישבו והתמוגגו - בלא כוונה רעה. זמן רב שוחחו הבריות על אותו חג הפורים. הרבה דמעות נשפכו כמים, במהלך אותה הצגה תפלה, כל פעם כשחזרה קריאתו של אותו "יוסף", "מאמע, מאמע!" עד כדי כך, שרבים שאלו האם אכן ראוי שיהפך חג הפורים העליו והשמח, ליום תוגה ועצב כתשעה באב.

והדמעות שהחלו להשפך ולהתגלגל, באותו חג הפורים, לא נעצרו עם הפיכתן מביסוס היין ושכרותו. עוד הרבה דמעות נשפכו מאז, לאחר סיום ההצגה, במהלך החודשים הקרובים.

משוש וזמר זה קיים בעצמו "ונהפוך הוא", הפכת מחול להספר, רק ירדו מבמת המשחק, ועל במותיך חלל, אחר שלפתע תוך מספר חודשים הלכו לעולמם, ששה בחורים בריאים וחסונים, מסיבות טרגיות לא ברורות, כמחצית מאותם שנים עשר שחקנים צעירים.

ירושלים געשה כמרקחה. הלוא דבר הוא, לא לריק לא הוציאו הללו את שנתם. האם אסונם בא עליהם באופן טבעי, כדרך העולם, שלעיתים לא נפוצות הולכים גם בחורים צעירים, כשיא פריחתם. לא! הרי בתי העלמין שאלו את שאלתם, היש מכנה

משותף בין אותם מצבות, שההשגחה הפרטית, זימנה אותם יחד לאותו פונדק דרכים, בית מועד לכל חי, כי על צווארם נתלו כרחיים, זילזולם בקדושתם של שבטיה. כן! כך ראו את זאת אלה שלא עצמו את עיניהם מראות.

■ ■ ■

בית מודעה ואזהרה רבה

מדרכנים הנאונים שליטא

ומודעה הבתי ריעין סמדרים ואשכנזים דיו.

ואיכר הוצר והעון פלילי לשכני רכני שחם בבתי
מדרכנים הנאונים שליטא

מרייטער. קאמדיע וברכות

ירוע וטמורם בגטרא דמי ובעיז רף יתג ונורם כלי
לשלם כר ובר.

אשר על כן מזהרים בבתי מדרשנו ובר. לכה מי

שיראת ד' נגע גרבו ונש וזיק הדרות שר לא ככה

מרכבו, למעט מלכת למסם

מרייטער. קאמדיע והמחזות

המכנים אתם כספח שנים וברכות וברסמיות

תשוכות אנשים ונשים. ושחם וקלות ראש. ובר אתה

ואת מדרשו הדרב והשם והשומע זכה לראות

כנרסות צין ודושרם כביא

יצאו ככותרת: "כ מ ו ת ! כמות הותרו עתה... אך לא כמות להקריב קרבנות כי אם כמות משחק, תיאטראות, והכל לרוח הלאומיות. בחורים לאומים, יציגו מחזה, לפני קהל לאומי. ראו מה עשו השקאלניקעס בן יהודה וכת דיליה, אשר חדשים מקרוב באו, ויפרצו הגדרים שגדרו חז"ל ויצאו במחולות..." בית דין צדק ירושלים יצא בראשות הגאון מרא דארעה

ישראל רבי יוסף חיים זוננפלד: "הבדילו מן העדה הרעה הזאת. פלצות אחזתנו על השערוריה הנוראה המגועלה והנבזה אשר העיזו בעלי מחלוקת, אשר לא ידעו כושר לעשות ביד רמה על גפי מרומי עיר קדשנו. אוי לעינים ולאזנים שכך רואות ושומעות".

[illegible]

בספר אביר הרועים מובא: "נתלקטו איזה אנשים בדעה אחת, לערוך הצגת מכירת יוסף, באחת החצרות אשר בקרבת הכותל המערבי. וכו' וכשמוע אמור"ר שליט"א (הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד) את הדבר חרה לו מאד על העזה זאת, לערוך משחק כזה מפני ששם ההצגה הזאת יש בה משום כביוון השבטים הקדושים, בגם לקבוע מקום שחוק וליצנות בעירי הקדושה, ובמקום הכי קרוב אל חורבן בית מקדשנו".

פרטי המעשה: כשנודע הנסיון לחזור על אותו משגה מן העבר, נחרדו רבני ירושלים. הסכנה האורבת לפתח, טרדה את מנוחתם. הם החליטו לעשות מעשה. למחרת היום התכנסה אספה בהולה לרבני ירושלים ויקיריה. הוחלט לפנות אל המארגנים במטרה להניאם. האוון היתה קשבת. בפגישת הרבנים עם המארגנים, התרכך לבם.

אבל הוצאנו כבר סכום עתק - 600 גרוש בעד ההכנות והארגון, טענו. אין ידינו משגת לוותר עליהם אף פרוטה אחת, הבהירו.

בעמידתם האיתנה של רבני ירושלים, עצרו בכל מאורם
ויומונם, את המשך דין שמים, מאותו משלם גמול ונפרע לנו
ומצרינו. בגופם עצרו את התוצאות החמורות שהיו יכולים
לקרות ח"ו, מאותה פרשה ואומללה. תשועתם היית לנצח,
ותקומתם בכל דור ודור.